

Identyfikacja ofiar handlu ludźmi w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów w Polsce

Raport przygotowany przez
Krajowy Punkt Kontaktowy
Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce

Październik 2013

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych

Współfinansowana
przez Unię Europejską

EMN
Europejska Sieć Migracyjna

Identyfikacja ofiar handlu ludźmi w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów w Polsce

Raport przygotowany przez
Krajowy Punkt Kontaktowy
Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce

Październik 2013

Niniejszy raport krajowy został skompilowany i przygotowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, pełniące funkcję koordynatora Krajowego Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (PL KPK ESM). Podstawą do prac nad raportem były wspólne specyfikacje oraz metodologie przyjęte przez Europejską Sieć Migracyjną (ESM).

Redakcja: *Joanna Sosnowska*

Europejska Sieć Migracyjna została powołana na mocy Decyzji Rady 2008/381/EC z dnia 14 maja 2008 r. w celu dostarczania aktualnych, obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat migracji i azylu instytucjom UE, władzom i instytucjom Państw Członkowskich oraz opinii publicznej, w celu wspierania procesu kształtowania polityki w UE. Pracę ESM koordynuje i współfinansuje Komisja Europejska we współpracy z wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie UE, a także Norwegię, krajowymi punktami kontaktowymi (KPK ESM).

Elektroniczna wersja krajowego raportu dostępna jest na stronie www.emn.gov.pl pod zakładką "Publikacje Krajowego Punktu Kontaktowego ESM".

Zastrzeżenie

Raport został przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (PL KPK ESM). Wyrażane w nim opinie niekoniecznie odzwierciedlają punkt widzenia instytucji wchodzących w skład PL KPK ESM i Komisji Europejskiej. Podmioty te nie są również związane wnioskami sformułowanymi w raporcie.

ISBN: 978-83-64955-00-6

Kontakt

Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Departament Polityki Migracyjnej
ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa, Polska
E-mail: esm@msw.gov.pl
Strona internetowa: www.emn.gov.pl

Projekt graficzny, skład, przygotowanie do druku: *Czarny Mat*, www.czarnymat.com

Zdjęcie na okładce: ©*kbuntu* - Fotolia.com

Przedmowa

Niniejszy raport krajowy stanowi kompilację odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu Europejskiej Sieci Migracyjnej, udzielonych przez właściwe instytucje, tzn. Zespół do Spraw Handlu Ludźmi Departamentu Polityki Migracyjnej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Komendę Główną Straży Granicznej oraz Urząd do Spraw Cudzoziemców, na prośbę Departamentu Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Przedmowa	5
Wstęp	8
Streszczenie	10
1. Dokumenty pobytowe, statusy ochrony i programy krajowe dostępne dla ofiar handlu ludźmi w Polsce	13
2. Wykrywanie, identyfikacja i ukierunkowana pomoc na rzecz ofiar w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej	15
2.1. Ramy prawne	15
2.2. Wykrywanie i identyfikacja ofiar	15
2.3. Kierowanie pomocy	17
2.4. Wykrywanie i identyfikacja oraz ukierunkowana pomoc w odniesieniu do procedur dublińskich	19
2.5. Środki na przyszłość	20
3. Wykrywanie, identyfikacja i ukierunkowana pomoc na rzecz ofiar w ramach procedur przymusowego powrotu	22
3.1. Ramy prawne	22
3.2. Wykrywanie ofiar	22
3.3. Kierowanie	24
3.4. Środki na przyszłość	25
4. Pozostałe podmioty zaangażowane w proces wykrywania, identyfikacji oraz świadczenia ukierunkowanej pomocy na rzecz ofiar handlu ludźmi	26
4.1. Wykrywanie i identyfikacja ofiar w ośrodkach recepcyjnych/strzeżonych ośrodkach	26
4.2. Kierowanie pomocy na rzecz (potencjalnych) ofiar w ośrodkach recepcyjnych/strzeżonych ośrodkach	28
4.3. Rola innych podmiotów	28
5. Szkolenia	30
Wnioski	32
Załącznik	33

Wstęp

Celem niniejszego opracowania jest dokonanie podsumowania istotnych wyzwań, przed jakimi stoją organy krajowe właściwe w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi, zwłaszcza w kontekście identyfikowalnych nowych zagrożeń i problemów dla funkcjonującego w Polsce od połowy lat 90. minionego stulecia systemu przeciwdziałania handlowi ludźmi. Prezentowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce raport powstał przy ścisłej współpracy Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi Departamentu Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Straży Granicznej oraz Urzędu do Spraw Cudzoziemców, czyli głównych instytucji właściwych w kwestii identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi w ramach procedury przyznawania statusu uchodźcy i realizacji decyzji zobowiązujących cudzoziemców do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Kwestie dotyczące udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi na terytorium Polski uregulowane są obecnie zapisami *ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach*¹ oraz *ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej*². W oparciu o powyższe dokumenty na poszczególne jednostki administracji publicznej zostały

nałożone zadania, mające na celu usprawnienie systemu ochrony i wsparcia ofiar handlu ludźmi. Podstawą do działań instytucji publicznych w tym zakresie jest realizacja „Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi”, dokumentu cyklicznie przyjmowanego i akceptowanego przez Radę Ministrów. Obecny dokument dotyczy okresu 2013 – 2015³ i jest kontynuacją „Krajowych Programów Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi”⁴, realizowanych od początku 2003 roku. Celem „Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi” jest tworzenie warunków koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi. W jego ramach podmioty administracji rządowej i organizacje pozarządowe wypełniają zadania służące przeciwdziałaniu i zwalczaniu tego procederu w Polsce. Jednym z ważnych elementów tak skonstruowanego systemu wsparcia i pomocy ofiarom handlu ludźmi w Polsce był „Program wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi”. Od 1 stycznia 2010 roku Program ten funkcjonuje w ramach nowego zadania publicznego doty-

1. Dz.U. z 2011 roku, Nr 264, poz. 1573 j.t. z późn.zm.
2. Dz.U. z 2013 roku, poz. 182 j.t.

3. Niniejszy dokument został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 20 maja 2013 roku.

4. Działania realizowane w jego ramach były elementem przyjętego przez Radę Ministrów 28 sierpnia 2002 roku programu poprawy bezpieczeństwa obywateli Bezpieczna Polska. Potrzeba takiego programu wynikała wówczas z zobowiązań międzynarodowych Polski, a w szczególności z podpisania i ratyfikowania Konwencji NZ przeciwko przestępczości zorganizowanej oraz Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi (tzw. Protokołu z Palermo).

częstego prowadzenia Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK)⁵, zlecanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych organizacji pozarządowej wyłanianej każdorazowo w drodze otwartego konkursu. Z tak zorganizowanej pomocy może skorzystać każdy cudzoziemiec, niezależnie od jego decyzji dotyczącej współpracy z organami ścigania. Ponadto, istotnym elementem składowym systemu identyfikacji ofiar handlu ludźmi i przeciwdziałania temu procederowi stanowi przygotowany i wdrożony w roku 2007 tzw. „Algorytm postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi”⁶, a także system szkoleń⁷ m.in. dla funkcjonariuszy Straży Granicznej przyjmujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy i realizujących decyzję o wydaleniu, oraz pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców przeprowadzających wywiady z osobami ubiegającymi się o status uchodźcy i pracujących w ośrodkach dla uchodźców.

5. Do głównych zadań Krajowego Centrum należy: (1) identyfikacja (nieoficjalna) ofiar handlu ludźmi, (2) udzielanie pomocy w ramach interwencji kryzysowej, (3) prowadzenie schroniska dla ofiar handlu ludźmi, (4) opieka nad cudzoziemcami włączonymi do Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi, (5) poradnictwo prewencyjne oraz konsultacje dla instytucji.
6. „Algorytm postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi” to zbiór wskazówek skierowany do stosowania przez funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej w przypadku ujawnienia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi. Uwzględniając zarówno specyfikę tego rodzaju działań przestępczych jak i konieczność respektowania krajowych oraz międzynarodowych standardów, dokument ten w formie zaleceń, koncentruje się przede wszystkim na opisie trybu postępowania organów ścigania wobec pokrzywdzonych handlem ludźmi.
7. Od kilku lat w ramach Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi oraz szkoleń specjalistycznych Straży Granicznej i Policji prowadzone są szkolenia w tym zakresie. Stosowne działania prowadzą także organizacje pozarządowe, np. projekt „Poprawa identyfikacji oraz pomoc prawna dla ofiar handlu ludźmi przebywających w ośrodkach zamkniętych dla cudzoziemców” Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć w Krakowie, finansowany ze środków Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Za koordynację ww. zadań, realizowanych w ramach Krajowego Planu, odpowiada Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi zlokalizowany w Departamencie Polityki Migracyjnej). Bieżącą wymianę informacji pomiędzy podmiotami, zapewnia Grupa Robocza międzyresortowego Zespołu do Spraw Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, a także grupy eksperckie: ds. problematyki handlu dziećmi, ds. działań prewencyjnych, ds. wsparcia ofiar handlu ludźmi. W oparciu o dotychczas zebrane doświadczenia krajowi eksperci stale monitorują oraz dokonują ewaluacji podejmowanych działań wskazując na elementy wymagające poprawy. W ten sposób zidentyfikowano jedną z luk krajowego systemu przeciwdziałania handlowi ludźmi, jakim jest niedostateczna identyfikacja ofiar handlu ludźmi w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów.

Należy przy tym zaznaczyć, iż we współpracy z właściwymi podmiotami Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi rozpoczął w połowie 2013 roku prace nad przygotowaniem i wdrożeniem działań naprawczych. Ich wyrazem jest m.in. ustanowienie konsultanta ds. handlu ludźmi w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców, opracowywanie wskaźników ułatwiających rozpoznanie ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce, oraz ustanowienie procedury postępowania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi przeznaczonej dla pracowników rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy.

Streszczenie

Identyfikacja potencjalnych ofiar handlu ludźmi w ramach procedury udzielania statusu uchodźcy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz realizacji decyzji zobowiązującej cudzoziemca do opuszczenia terytorium kraju nie była do tej pory w Polsce przedmiotem wielu dyskusji na forum krajowym. Sytuacja ta jednak ulega zmianie.

Zgodnie z przyjętym w roku 2007 ogólnym „Algorytmem postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi” jeśli przedstawiciel organu ścigania (czyli funkcjonariusz Straży Granicznej lub Policji, ewentualnie prokuratury) uzna, że dany cudzoziemiec może być pokrzywdzonym przestępstwem handlu ludźmi, niezwłocznie informuje go o możliwości skorzystania z pomocy oferowanej ofiarom handlu ludźmi w Polsce. Następnie, za zgodą cudzoziemca wypełnia formularz zgłoszenia do „Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi” i przesyła go do koordynatora odpowiedzialnego za jego realizację w resorcie spraw wewnętrznych oraz do wiadomości do właściwych koordynatorów w Policji, Straży Granicznej i w prokuraturze.

Jeżeli organ właściwy do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi stwierdza, że nielegalnie przebywający na terytorium Polski cudzoziemiec, jest prawdopodobnie ofiarą handlu ludź-

mi, w świetle obowiązujących przepisów (tj. *ustawy z 2003 roku o cudzoziemcach*⁸) takiemu cudzoziemcowi może być udzielone zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony⁹. Powyższy przepis umożliwia zastosowanie w Polsce instytucji tzw. czasu do namysłu¹⁰ w stosunku do tych cudzoziemców nielegalnie przebywających w Polsce, którzy w momencie identyfikacji jako ofiary handlu ludźmi nie zdecydowali się od razu na złożenie zeznań i współpracę z organami ścigania. Z dniem wejścia w życie ostatniej zmiany ww. przepisu (od 1 stycznia 2009 roku) wydłużeniu (z dwóch do trzech miesięcy) uległa instytucja czasu do namysłu, a dotychczasowa wiza pobytowa wydawana na okres dwóch

8. Art. 53a. 2. Zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony można udzielić cudzoziemcowi, który przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nielegalnie, jeżeli (...): 4) organ właściwy do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi stwierdza, że cudzoziemiec jest prawdopodobnie ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu decyzji ramowej Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz. Urz. WE L 203 z 1.08.2002, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 6, str. 52).

9. Zezwolenie to, na podstawie zaświadczenia organu ścigania co do faktu zidentyfikowania cudzoziemca jako ofiary handlu ludźmi, wydaje wojewoda.

10. Jest to trzymiesięczny okres, w trakcie którego cudzoziemiec zidentyfikowany jako ofiara handlu ludźmi, może zalegalizować swój pobyt, poprzez złożenie wniosku do właściwego wojewody o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony. W trakcie tych trzech miesięcy ofiara znajduje się pod opieką organizacji pozarządowej, i jednocześnie musi podjąć decyzję co do ewentualnej współpracy z organami ścigania lub jej odmowie. Por. art. 56 ust. 7 pkt 7 ustawy z 2003 roku o cudzoziemcach.

miesiący w celu podjęcia współpracy z organami ścigania zastąpiona została zezwoleniem na zamieszkanie na czas oznaczony. Zgodnie z obowiązującymi przepisami takie trzymiesięczne zezwolenie nie może być przedłużone i po tym czasie cudzoziemiec powinien opuścić terytorium Polski.

Jeśli jednak cudzoziemiec decyduje się na współpracę z organami ścigania właściwymi do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi i zerwie kontakty z osobami podejrzanymi o popełnienie czynów zabronionych zwią-

Dotychczas nie odnotowano żadnego przypadku rozpoznania ofiar handlu ludźmi w toku procedury uchodźczej.

zanych z handlem ludźmi, ma on wówczas prawo do uzyskania zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony. Wówczas zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 15¹¹ ustawy o cudzoziemcach, ofiara handlu ludźmi może złożyć do wojewody wnioski o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony (tj. na okres sześciu miesięcy z możliwością przedłużenia do lat dwóch)¹².

11. Art. 53. 1. Zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela się cudzoziemcowi, który (...); 15) jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu decyzji ramowej Rady z dnia 19 lipca 2002 roku w sprawie zwalczania handlu ludźmi i spełnia łącznie następujące warunki: a) przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, b) podjął współpracę z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi, c) zerwał kontakty z osobami podejrzanymi o popełnienie czynów zabronionych związanych z handlem ludźmi.

12. Art. 56. 1. Zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela się każdorazowo na okres

Opisana sytuacja ma miejsce w przypadku cudzoziemców, którzy od razu decydują się na wspomnianą współpracę lub gdy wyrażą taką wolę w trakcie czasu do namysłu. Niezależnie od statusu pobytu każda ofiara handlu ludźmi ma prawo do skorzystania z pomocy Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK), finansowanego z budżetu państwa.

W tym miejscu należy jednak zauważyć, iż w projektowanej ustawie o cudzoziemcach (która prawdopodobnie wejdzie w życie w 2014 r.) ofiary handlu ludźmi będą miały również prawo do stałego pobytu. Będą jednak musiały przy tym spełniać następujące warunki: przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi co najmniej 2 lata, współpracować z organami ścigania oraz mieć uzasadnione obawy przed powrotem do kraju pochodzenia, potwierdzone przez prokuratora prowadzącego postępowanie.

Oprócz KCIK prowadzonego przez Fundację La Strada, pomocy ofiarom handlu ludźmi w Polsce również udzielają m.in. Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji, Stowarzyszenie PoMOC, Centrum Poszukiwań Ludzi – Itaka oraz Fundacja Dzieci Niczyje.

W Polsce do tej pory nie odnotowano żadnego przypadku rozpoznania ofiar handlu ludźmi w toku rozpatrywania wniosku o nadanie statusu uchodźcy, nie odnotowano też zgłoszenia podejrzenia handlu ludźmi wśród osób przebywających już w ośrodkach dla uchodźców. Jednocześnie należy zauważyć, iż w ciągu ostatnich lat zdarzały się sytuacje, iż funkcjonariusze Policji lub Straży Granicznej zgłaszały do „Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi” cudzoziemców zidentyfikowanych

niezbędny do realizacji celu pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie dłuższy jednak niż 2 lata. Zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela się: cudzoziemcowi, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 15, na okres 6 miesięcy.

jako pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi będących już w procedurze uchodźczej (niektóre z tych osób przebywały także w ośrodkach dla uchodźców). Żaden z cudzoziemców nie był jednak rozpoznany przez pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców na etapie procedury uchodźczej, a tym samym dany cudzoziemiec nie był poinformowany o przysługujących mu prawach i możliwości uzyskania dodatkowej pomocy dla ofiar (również domniemanych ofiar) handlu ludźmi. Nieznaczną liczbą obywateli państw trzecich kierowana jest do Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi na podstawie wstępnej identyfikacji dokonywanej przez organy odpowiedzialne za zarządzanie strzeżonymi ośrodkami, czyli Strażą Graniczną. W związku z tym, można domniemywać, iż wśród licznej grupy cudzoziemców ubiegających się w Polsce o status uchodźcy lub (choć rzadziej) w stosunku do których wydano decyzję zobowiązującą danego cudzoziemca do opuszczenia terytorium Polski mogą znajdować się nierozpoznane ofiary handlu ludźmi.

W ramach wskazanych postępowań istnieje możliwość rozpoznania przestępstwa do zidentyfikowania potencjalnych ofiar handlu ludźmi. Powyższe może mieć miejsce zarówno na etapie przyjmowania wniosku o nadanie statusu uchodźcy lub na etapie przeprowadzanego wywiadu w sprawie o nadanie statusu uchodźcy (czy też szerzej gromadzenia danych w sprawie danego cudzoziemca), jak i podczas pobytu w ośrodku dla cudzoziemców lub strzeżonym ośrodku. Dotychczasowy brak reakcji ze strony przede wszystkim urzędników Urzędu do Spraw Cudzoziemców najprawdopodobniej wynika z ich niewystarczającej wiedzy na temat zjawiska handlu ludźmi oraz funkcjonującego systemu wsparcia ofiar, a także braku istnienia jednolitych procedur postępowania w takich sytuacjach.

Od kilku lat w ramach „Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi” jest

realizowane zadanie dotyczące szkoleń dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców przeprowadzających wywiady z osobami ubiegającymi się o status uchodźcy i pracujących w ośrodkach dla uchodźców w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi.

Również prowadzony monitoring realizacji zadań zleconych organizacjom pozarządowym (w tym przypadku Fundacji La Strada) nie wykazał podejmowania szczególnych działań z Urzędem do Spraw Cudzoziemców w obszarze identyfikowania potencjalnych ofiar handlu ludźmi i udzielania pracownikom Urzędu wystarczających konsultacji. Brak jest jednak obiektywnej informacji o jakości prowadzonych szkoleń tj. zakresu tematycznego, jakości materiałów szkoleniowych, a przede wszystkim brak jest oceny szkoleń w kontekście przydatności zdobytej wiedzy w wykonywaniu zadań.

Wobec powyższego w resorcie spraw wewnętrznych podjęto się opracowanie narzędzi identyfikujących ofiary handlu ludźmi oraz wskazówek postępowania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi na szkodę cudzoziemca wnioskującego o udzielenie statusu uchodźcy lub w stosunku do którego wydano decyzję obligującą go do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Stwierdzono też konieczność zweryfikowania programu i zakresu szkolenia organizowanego dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców tak, aby efektem było zwiększenie zaangażowania Urzędu w systemie identyfikacji i wsparcia ofiar handlu ludźmi. Ponadto zauważa się potrzebę aktualizacji tzw. „Algorytmu postępowania dla funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi” z roku 2007 i opracowanie jednolitego mechanizmu postępowania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi.

1

Dokumenty pobytowe, statusy ochrony i programy krajowe dostępne dla ofiar handlu ludźmi w Polsce

1) Jaki dokument pobytowy (dokumenty pobytowe) przeznaczony(-e) specjalnie dla ofiar handlu ludźmi jest(są) dostępny (-e) w Polsce?

Zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach ofiarom handlu ludźmi przysługuje:

1. zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony (tj. pobyt do 3 miesięcy w ramach tzw. czasu na zastanowienie) – art. 53a ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach,
2. zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony (tj. do 6 miesięcy z możliwością ponownego wnioskowania) – art. 53 ust 1 pkt 15 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach.

W projektowanej ustawie o cudzoziemcach (która najprawdopodobniej wejdzie w życie w roku 2014) ofiary handlu ludźmi zamiast zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony w ramach tzw. czasu do namysłu będą otrzymywały zaświadczenie potwierdzające domniemanie, iż są ofiarami handlu ludźmi, które będzie stanowiło o ich legalności pobytu na terytorium Polski przez 3 miesiące (a w przypadku małoletnich przez 4 miesiące).

Ponadto, ofiary handlu ludźmi będą miały prawo do wnioskowania o pobyt stały. Prawo to będzie jednak przysługiwało tylko wówczas gdy zostaną spełnione następujące warunki: cudzoziemiec przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi co najmniej 2 lata, współpracuje z organami ścigania oraz ma uzasadnione obawy przed powrotem do kraju pochodzenia, potwierdzone przez prokuratora prowadzącego postępowanie.

a) Czy zależą one od współpracy z władzami?

W przypadku zezwolenia określonego jako 1, jego wydanie nie zależy od współpracy z organami ale cudzoziemiec musi zostać przez organ ścigania zidentyfikowany jako ofiara handlu ludźmi.

W przypadku zezwolenia określonego jako 2, jego wydanie jest uwarunkowane m.in. od podjęcia przez cudzoziemca współpracy z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi.

b) W którym roku został(-y) on(-e) wprowadzone?

Powyższe przepisy zostały wprowadzone w roku 2005 i następnie zmienione w 2008 roku (zmiany weszły w życie w dniu 1 stycznia 2009 r.). Początkowo (do 2009 r.) ofiary handlu ludźmi otrzymywały wizę zamiast zezwolenia oznaczonego jako 1.

---

2) Czy ze względu na fakt bycia ofiarą handlu ludźmi w Polsce obywatelom państw trzecich przyznawane są status(y) ochrony międzynarodowej?

Nie.

---

3) Czy Polska posiada krajowy mechanizm referencyjny?

Tak.

2

Wykrywanie, identyfikacja i ukierunkowana pomoc na rzecz ofiar w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej

2.1. Ramy prawne

1) Czy w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej ustanowiony jest jeden z mechanizmów wykrywania i identyfikacji ofiar handlu ludźmi?

Nie.

2) Czy istnieją różne protokoły lub praktyki w odniesieniu do dzieci i dorosłych?

Nie.

3) Czy istnieją różne protokoły lub praktyki w odniesieniu do mężczyzn i kobiet?

Nie.

2.2. Wykrywanie i identyfikacja ofiar

1) W jaki sposób w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej wykrywa się (potencjalne) ofiary handlu ludźmi? Czy jeden z poniższych scenariuszy lub ich kombinacja ma(-ją) zastosowanie w Polsce:

a) Właściwy organ¹³ aktywnie kontroluje wszystkich wnioskodawców pod względem przesłanek świadczących, że mogą być ofiarami handlu ludźmi

Nie.

b) Właściwy organ aktywnie kontroluje wnioskodawców o określonym profilu¹⁴ pod względem przesłanek świadczących, że mogą być ofiarami handlu ludźmi (proszę podać informacje dotyczące rodzaju profilu)

Nie.

13. W tym przypadku „właściwy organ” oznacza organ właściwy do merytorycznego rozpatrzenia wniosku obywatela państwa trzeciego o ochronę międzynarodową. W wielu państwach (członkowskich) jest to „opiekun społeczny”.

14. Np. nieletnich pozbawionych opieki; dzieci; kobiety; kobiety z określonych regionów geograficznych; kobiety lub dzieci, które na przykład, opisując trasę z ich państwa pochodzenia do państwa członkowskiego UE, odnoszą się do znanej trasy wykorzystywanej przez handlarzy ludźmi.

c) Ofiary zgłaszają się same

Tak. Cudzoziemcy mogą we wniosku jak również na późniejszych etapach postępowania uchodźczego poinformować organ (czyli Urząd do Spraw Cudzoziemców), iż zostały wykorzystane w ramach handlu ludźmi. Szczególnie jest to zasadne, gdy fakt popełnienia przestępstwa na ich szkodę miał miejsce w kraju pochodzenia i w związku z tym ich powrót nie jest wskazany.

d) Inny podmiot mający kontakt z ofiarą zwraca uwagę na możliwą wiktylizację

Tak. Przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na rzecz uchodźców, którzy pomagają cudzoziemcom w procedurze uchodźczej. Wśród tych najistotniejszych wskazać należy m.in. IOM, Fundację La Strada, Stowarzyszenie PoMOC, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć.

e) Inny scenariusz

Straż Graniczna pionu cudzoziemskiego mająca kontakt z cudzoziemcami przebywającymi w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców lub aresztach w celu wydalenia.

---

2) Czy istnieje etap, na którym osoby wnioskujące o ochronę międzynarodową nie podlegają już dalszemu sprawdzaniu/weryfikacji (np. po pierwszej negatywnej decyzji)?

Tak. W przypadku otrzymania negatywnej decyzji w pierwszej instancji (jeśli cudzoziemiec nie odwoła się od niej) lub w przypadku otrzymania negatywnej decyzji w II instancji.

---

3) Jeżeli właściwy organ wykryje, że wnioskodawca może być ofiarą han-

dlu ludźmi, jakie są następne kroki pod względem oceny? Czy Polska stosuje standardowy zestaw wskaźników, aby ocenić, czy dana osoba jest (potencjalną) ofiarą?

Nie. Obecnie trwają prace nad wdrożeniem ujednoliconego zestawu wskaźników do wykorzystania przez pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy. Będą to wskaźniki zbliżone w swej treści i budowie do tych, które zostały opracowane dla Policji i Straży Granicznej.

---

4) Czy właściwy organ stosuje inne mechanizmy (np. rozpytywanie), aby ocenić, czy osobę wykrytą jako (potencjalna) ofiara rzeczywiście należy w ten sposób zidentyfikować (lub określić w ramach formalnych procedur identyfikacji)?

Nie. Trwają prace nad ustanowieniem „Jednolitej procedury postępowania dla pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi na szkodę wnioskodawcy”. Pracownicy Urzędu zostaną wyposażeni we wskaźniki oraz procedurę, które będą stanowiły o tym, iż w sytuacji zaistnienia podejrzenia handlu ludźmi pracownicy będą mieli możliwość skonsultowania swoich podejrzeń z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla ofiar handlu ludźmi (KCIK) oraz z koordynatorem do walki z handlem ludźmi w Straży Granicznej, a w przypadku potwierdzonego podejrzenia będą mieli obowiązek poinformować Straż Graniczną o zaistniałym przypadku (organ właściwy do dokonania formalnej identyfikacji) o zaistniałej sytuacji.

---

5) Co się dzieje, jeżeli w następstwie wykrycia, dany obywatel państwa trzeciego nie zostaje oceniony jako (potencjalna) ofiara? Czy może on dążyć do uzyskania alternatywnej oceny w innym miejscu?

Tak, może samodzielnie skontaktować się z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla ofiar handlu ludźmi (KCIK), które również dokonuje nieoficjalnej oceny zaistnienia handlu ludźmi i ewentualnie sugeruje kontakt z organem właściwym dokonującym oficjalnej identyfikacji tj. np. Strażą Graniczną pionu operacyjno-śledczego.

---

6) Czy w Polsce dokonano oceny metod wykrywania lub identyfikacji ofiar w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej?

Nie. Brak przypadków ujawnienia potencjalnych ofiar handlu ludźmi na etapie rozpatrywania wniosków o nadanie statusu uchodźcy sugeruje, iż istnieją trudności w wykrywaniu ofiar handlu ludźmi w ramach tej procedury.

2.3. Kierowanie pomocy

---

1) Jeżeli wnioskodawca zostaje zidentyfikowany jako (potencjalna) ofiara, czy ma on dostęp do dostosowanej do swoich potrzeb (szczegółnej) pomocy ustawowej i wsparcia w trakcie procedury przyznawania ochrony międzynarodowej (tj. bez odwoływania się do innych procedur)?

Tak. Pomoc jest udzielana przez Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla ofiar handlu ludźmi (KCIK), które jest prowadzone przez organizację pozarządową na zlecenie Ministra Spraw Wewnętrznych i jest finansowane z budżetu państwa. KCIK udziela

pomocy zarówno uznanym ofiarom jak również potencjalnym ofiarom.

a) Na jakich warunkach można udzielać pomocy (bez odwoływania się do innych procedur)? Czy (potencjalna) ofiara musi zostać oficjalnie zidentyfikowana przez właściwy organ (np. organ ścigania) w celu uzyskania dostępu do pomocy?

Osoba chcąca skorzystać z pomocy Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla ofiar handlu ludźmi musi skontaktować się z organizacją pozarządową prowadzącą to Centrum. Nie ma obowiązku kontaktować się z organami ścigania. Nie musi być oficjalnie zidentyfikowana jako ofiara handlu ludźmi.

b) Jakie są mechanizmy utatwiające ten rodzaj kierowania (do pomocy w trakcie procedur przyznawania ochrony międzynarodowej)? Czy istnieją jakieś umowy? Czy stanowią one część krajowego mechanizmu referencyjnego?

Obecnie nie ma żadnych mechanizmów utatwiających ten rodzaj odsyłania. Natomiast będzie on wpisany w przygotowywaną jednolitą procedurę postępowania dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Pracownik Urzędu będzie mógł sam skonsultować się z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla ofiar handlu ludźmi (KCIK), a także będzie mógł skontaktować się z cudzoziemcem. Po wdrożeniu procedury będzie ona stanowiła o komplementarności krajowego mechanizmu referencyjnego.

c) Czy istnieją jakieś przeszkody dla tego rodzaju kierowania?

Obecnie taką przeszkodą jest brak jasnych i jednolitych procedur postępowania dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców w przypad-

ku podejrzenia iż mają do czynienia z ofiarą handlu ludźmi.

2) Jeżeli wnioskodawca zostaje zidentyfikowany jako (potencjalna) ofiara i istnieje możliwość przejścia na procedury przewidziane na podstawie dyrektywy 2004/81/WE lub równorzędne środki krajowe (lub możliwość uczestniczenia w nich równolegle), jak funkcjonuje to w praktyce? Czy w celu zastosowania tego rozwiązania wnioskodawca musi wycofać się z procedury przyznawania ochrony międzynarodowej?

Nie. Cudzoziemiec chcący zalegalizować swój pobyt jako ofiara handlu ludźmi musi zostać uprzednio zidentyfikowany jako ofiara handlu ludźmi przez organ uprawniony do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi tj. Straż Graniczną, Policję, ewentualnie prokuraturę, a dopiero w następstwie tego może złożyć wniosek o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony. Organem przyjmującym i rozpatrującym ten wniosek jest Urząd Wojewódzki właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca.

Cudzoziemiec będący ofiarą handlu ludźmi, który złożył wniosek o ochronę międzynarodową ma prawo jednocześnie wnioskować o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony jako ofiara handlu ludźmi. Wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu danego cudzoziemca powinien jednak zawiesić to postępowanie do czasu wydania decyzji o udzieleniu ochrony międzynarodowej. W tym przypadku pierwszeństwo ma postępowanie w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej. W przypadku odmowy udzielenia ochrony międzynarodowej, postępowanie w sprawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony jest odwieszane.

3) W jaki sposób jest zorganizowane kierowanie do procedury przewidzianej w dyrektywie 2004/81/WE? Która z poniżej opisanych opcji (lub kombinacja opcji) ma zastosowanie w Polsce?

a) Ofierze udzielane są informacje na temat jej praw i możliwości, ale musi ona sama wszcząć procedurę (w stosownych przypadkach z pomocą swojego przedstawiciela prawnego)

Tak. Cudzoziemiec, który jest wstępnie zidentyfikowany jako ofiara handlu ludźmi przez organ ustawowo do tego nieuprawniony (np. Urząd do Spraw Cudzoziemców), winien być jednocześnie przez ten organ informowany o przysługujących mu uprawnieniach z zaznaczeniem, iż prawo do uregulowania statusu pobytu cudzoziemiec może zrealizować tylko wówczas gdy zostanie formalnie zidentyfikowany jako ofiara handlu ludźmi przez organ ścigania (Policję, Straż Graniczną, ewentualnie prokuraturę). Pozostała pomoc jest udzielana bez konieczności formalnego uzyskania statusu ofiary handlu ludźmi.

Taki tryb postępowania został wpisany w przygotowywaną jednolitą procedurę postępowania dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy.

b) Właściwy organ kontaktuje się z organami odpowiedzialnymi za przyznanie okresu przeznaczzonego na zastanowienie się lub wydanie dokumentu pobytowego

Istnieje taka możliwość, że organ identyfikujący (wstępnie i nieformalnie) cudzoziemca jako ofiarę handlu ludźmi tj. Urząd do Spraw Cudzoziemców kontaktuje się z odpowiednim organem ścigania, który może dokonać formalnej identyfikacji. Organ ścigania zaś

może skontaktować się i przekazać cudzoziemca do Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK), które udziela dalszej pomocy ofierze, w tym pomocy w uregulowaniu jej statusu pobytu. Jednakże te skierowania do poszczególnych organów i instytucji mogą nastąpić tylko za zgodą i wiedzą cudzoziemca.

c) Istnieje krajowy mechanizm referencyjny, w ramach którego udziela się pomocy ofierze

Jak powyżej (ppkt a i b).

---

4) Czy akta wnioskodawcy/dowody zgromadzone dotychczas w ramach procedury przyznawania ochrony międzynarodowej (np. przesłuchanie) można przekazać i wykorzystać w ramach nowej procedury dotyczącej okresu przeznaczanego na zastanowienie się lub dokumentu pobytowego, jak przewidziano w dyrektywie 2004/81/WE?

Nie. Są to odrębne postępowania prowadzone przez różne organy. Postępowanie w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej prowadzi Urząd do Spraw Cudzoziemców, zaś postępowanie w sprawie o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony dla ofiar handlu ludźmi prowadzi Urząd Wojewódzki.

---

5) Jeżeli wnioskodawca zostaje zidentyfikowany jako ofiara i istnieje możliwość zmiany w celu uzyskania dokumentu pobytowego (innego niż opisany w pytaniu 2) lub statusu ochrony międzynarodowej na podstawie bycia ofiarą handlu ludźmi, w jaki sposób funkcjonuje to w praktyce?

Nie dotyczy. Ani ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach ani też

ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie przewidują innej, niż opisana w pytaniu 2, procedury legalizacji pobytu ofiar handlu ludźmi.

Identyfikacja wnioskodawcy jako ofiary handlu ludźmi może, ale nie musi wpłynąć na decyzję w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej. Otrzymanie statusu ofiary handlu ludźmi nie jest bezpośrednią przesłanką do otrzymania ochrony międzynarodowej. Otrzymanie jednej z form ochrony międzynarodowej zależy od wielu czynników, które są sprawdzane w ramach procedury uchodźczej. Przede wszystkim dokonywana jest ocena ryzyka w kraju pochodzenia.

---

6) Czy w Polsce dokonano oceny systemów kierowania (potencjalnych) ofiar handlu ludźmi od procedur przyznawania ochrony międzynarodowej do innych procedur¹⁵?

Nie. Brak przypadków identyfikacji ofiar handlu ludźmi w ramach procedury nadawania statusu uchodźcy uniemożliwia sprawdzenie skuteczności funkcjonowania mechanizmu referencyjnego ofiar handlu ludźmi.

2.4. Wykrywanie i identyfikacja oraz ukierunkowana pomoc w odniesieniu do procedur dublińskich

---

1) Jeżeli zgodnie z Rozporządzeniem Rady 343/2003 właściwy organ zdecydował, że inne państwo członkowskie jest odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o ochronę międzynarodową (tj. pro-

15. Na przykład, jeżeli istnieje krajowy mechanizm ukierunkowanej pomocy lub (inny) mechanizm koordynacji, czy został on oceniony?

cedury dublińskie mają zastosowanie) oraz wnioskodawca zostaje wykryty jako (potencjalna) ofiara handlu ludźmi, czy powoduje to uruchomienie art. 3 ust. 2¹⁶ lub art. 15¹⁷ Rozporządzenia – tj. czy można zawiesić przekazywanie osób w ramach procedury dublińskiej?

Nie.

---

2) Jeżeli (potencjalna) ofiara zostaje wykryta, jakie są kolejne kroki pod względem oceny i identyfikacji? Czy istnieje konkretny poziom dowodów koniecznych do zawieszenia przekazywania osób w ramach procedury przewidzianej w rozporządzeniu Dublin II?

Nie istnieje konkretny poziom dowodów, które muszą zostać zgromadzone. Każdy przypadek jest rozpatrywany i oceniany indywidualnie.

---

3) Jeżeli w Polsce fakt bycia ofiarą handlu ludźmi nie uruchamia art. 3 ust. 2 lub art. 15, czy można zawiesić przekazywanie osób w ramach procedury prze-

widzianej w rozporządzeniu Dublin II w inny sposób?

Nie. Wykrycie (potencjalnej) ofiary handlu ludźmi nie powoduje automatycznego zawieszenia wykonania procedury Dublin II. Jednakże każdy przypadek przekazania jest rozpatrywany indywidualnie i dopuszcza się możliwość zawieszenia przekazania cudzoziemca m.in. z przyczyn, o których mowa w art. 15 Rozporządzenia Rady 343/2003, np. jeśli zostanie dowiedzione, że przekazanie może stanowić ryzyko wtórnej wiktymizacji.

---

4) Czy obywatele państw trzecich podlegający procedurom dublińskim są informowani o możliwościach oferowanych na podstawie dyrektywy 2004/81/WE lub równorzędnych środkach krajowych, lub innych możliwościach pobytu?

Tak. Powyższe ma miejsce w przypadku gdy obywatele państw trzecich są identyfikowani jako (potencjalne) ofiary handlu ludźmi.

2.5. Środki na przyszłość

---

1) Czy przewiduje się wprowadzenie w przyszłości jakichkolwiek nowych środków w odniesieniu do udoskonalania lub ułatwiania wykrywania i identyfikacji ofiar handlu ludźmi w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej?

Tak. Przewiduje się wdrożenie „Jednolitej procedury postępowania dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców rozpatrujących wnioski o nadaniu statusu uchodźcy w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi na szkodę wnioskodawcy” oraz jednolitych wskaźników wspomagających identyfikację potencjalnych ofiar handlu ludź-

---

16. Artykuł 3 ust. 2 stanowi, że „każde państwo członkowskie może rozpatrzyć wniosek o udzielenie azylu wniesiony do niego przez obywatela państwa trzeciego, nawet jeżeli za takie rozpatrzenie nie jest odpowiedzialne na podstawie kryteriów ustanowionych w niniejszym rozporządzeniu”.

17. Artykuł 15 ust. 1 stanowi, że „Każde państwo członkowskie, nawet w przypadku gdy nie jest odpowiedzialne na podstawie kryteriów wymienionych w niniejszym rozporządzeniu, może połączyć członków rodziny, jak również innych krewnych pozostających na utrzymaniu, z przyczyn humanitarnych opartych w szczególności na względach rodzinnych lub kulturowych. W takim przypadku to państwo członkowskie, na wniosek innego państwa członkowskiego, rozpatruje wniosek o udzielenie azylu zainteresowanej osobie. Osoby zainteresowane muszą wyrazić zgodę”. Artykuł 15 ust. 3 odnosi się konkretnie do nieletnich pozbawionych opieki i stanowi, że „Jeżeli osoba ubiegająca się o azyl jest nieletnim pozbawionym opieki, który posiada krewnego lub krewnych w innym państwie członkowskim, którzy mogą się nim zaopiekować, państwa członkowskie, w miarę możliwości, łączą nieletniego z krewnym lub krewnymi, chyba że nie leży to w najlepszym interesie nieletniego”.

mi. Obecnie trwają prace konsultacyjne nad dokumentami. Ich wdrożenie będzie połączone z organizacją szkoleń dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców (UdSC) na temat zjawiska handlu ludźmi. Ponadto, wśród pracowników Urzędu zostanie ustanowiony ekspert/koordynator ds. identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi, który będzie dodatkowo konsultował przypadki wykrycia potencjalnych ofiar handlu ludźmi i utrzymywał stały kontakt z koordynatorem do walki z handlem ludźmi w Straży Granicznej.

Powyższe działania mają na celu zwiększenie efektywności wykrywania potencjalnych ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce, jak również – szerzej – usprawnienie krajowego mechanizmu referencyjnego w tym zakresie.

3

Wykrywanie, identyfikacja i ukierunkowana pomoc na rzecz ofiar w ramach procedur przymusowego powrotu

3.1. Ramy prawne

1) Czy w ramach procedur przymusowego powrotu są ustanowione mechanizmy wykrywania i identyfikacji ofiar handlu ludźmi?

Nie.

2) Czy istnieją różne protokoły lub praktyki w odniesieniu do dzieci i dorosłych?

Nie.

3) Czy istnieją różne protokoły lub praktyki w odniesieniu do mężczyzn i kobiet?

Nie.

3.2. Wykrywanie ofiar

1) W jaki sposób (potencjalne) ofiary handlu ludźmi są wykrywane wśród wnioskodawców, których wnioski zostały odrzucone w ramach procedur przymusowego powrotu? Czy jeden z poniższych scenar-

iuszy lub ich kombinacja mają zastosowanie w Polsce?

a) Właściwy organ¹⁸ aktywnie kontroluje wszystkich wnioskodawców, których wnioski zostały odrzucone pod względem przesłanek świadczących, że mogą być ofiarami handlu ludźmi

Nie.

b) Właściwy organ aktywnie kontroluje wnioskodawców, których wnioski zostały odrzucone, o określonym profilu¹⁹ pod względem przesłanek świadczących, że mogą być ofiarami handlu ludźmi (proszę podać informacje dotyczące rodzaju profilu)

Nie.

c) Ofiary zgłaszają się same

Tak. Ofiary handlu ludźmi mogą na każdym etapie zawiadomić organ (np. koordynatora do walki z handlem ludźmi

18. W tym miejscu „właściwy organ” oznacza urządzenie organu ścigania lub innego organu właściwego do nadzorowania i wdrażania procesu przymusowego powrotu w odniesieniu do osób wnioskujących o ochronę międzynarodową podlegających zarządzeniu powrotu.

19. Np. nieletnich pozbawionych opieki; dzieci; kobiety; kobiety z określonych regionów geograficznych; kobiety lub dzieci, które na przykład, opisując trasę z ich państwa pochodzenia do państwa członkowskiego UE, odnoszą się do znanej trasy wykorzystywanej przez handlarzy ludźmi.

w Straży Granicznej) o popełnieniu na ich szkodę przestępstwa handlu ludźmi.

d) Inny podmiot mający kontakt z ofiarą zwraca uwagę na możliwą wiktyimizację

Tak. Przedstawiciele organizacji pozarządowych i międzynarodowych kontaktujących się z cudzoziemcami, przede wszystkim IOM.

e) Inny scenariusz

W przypadku, gdy cudzoziemiec przebywa w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców lub areszcie w celu wydalenia istnieje możliwość jego rozpoznania jako ofiary handlu ludźmi przez funkcjonariusza Straży Granicznej.

Analogicznie w przypadku, gdy cudzoziemiec przebywa w ośrodkach dla uchodźców – wówczas może zostać rozpoznany jako ofiara handlu ludźmi przez pracowników tychże ośrodków.

---

2) Jeżeli właściwy organ wykryje, że wnioskodawca, którego wniosek został odrzucony może być ofiarą handlu ludźmi, jakie są następne kroki pod względem oceny?

a) Czy Polska stosuje standardowy zestaw wskaźników, aby ocenić, czy dana osoba jest (potencjalna) ofiarą?

Nie, ale wkrótce zostanie wdrożony jednolity zestaw wskaźników identyfikujących ofiary handlu ludźmi do wykorzystania przez Straż Graniczną i Policję.

b) Czy właściwy organ stosuje inne mechanizmy²⁰, aby ocenić, czy osobę wykrytą jako (potencjalna) ofiara rzeczywiście należy w ten sposób zidentyfikować (lub

określić w ramach formalnych procedur identyfikacji)?

Tak. W przypadku pobytu cudzoziemca w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców lub aresztach w celu wydalenia może to nastąpić poprzez rozpytanie cudzoziemca przez funkcjonariuszy Straży Granicznej pionu cudzoziemskiego. Uzyskane informacje są konfrontowane z definicją handlu ludźmi opisaną w polskim prawie karnym²¹ – jest to identyfikacja wstępna (nieoficjalna) potencjalnej ofiary handlu ludźmi.

c) Co się dzieje, jeżeli w następstwie oceny właściwy organ decyduje, że dany obywatel państwa trzeciego nie jest (potencjalną) ofiarą? Czy może on dążyć do uzyskania alternatywnej oceny w innym miejscu?

Tak. Cudzoziemiec może samodzielnie skontaktować się z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla ofiar handlu ludźmi (KCIK), które również dokonuje nieoficjalnej oceny zaistnienia handlu ludźmi i w przypadku pozytywnego rozpoznania kontaktuje się za zgodą cudzoziemca z orga-

---

21. Art. 115 § 22 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny stanowi, iż handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:

1. Przemocy lub groźby bezprawnej,
2. Uprowadzenia,
3. Podstępu,
4. Wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
5. Nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
6. Udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą – w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka albo w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1-6.

20. Np. rozpytywanie.

nem właściwym dokonującym oficjalnej identyfikacji tj. np. Strażą Graniczną pionu operacyjno-śledczego.

w dyrektywie 2004/81/WE? Która opcja lub kombinacja opcji ma zastosowanie w Polsce:

---

3) Czy w Polsce dokonano oceny metod wykrywania lub identyfikacji ofiar w ramach procedur przymusowego powrotu?

Nie. Osoby, które otrzymały decyzję o odmowie nadania statusu uchodźcy i wobec których orzeczono wydalenie podlegają takim samym procedurom, jak cudzoziemcy, którzy otrzymali decyzję o wydaleniu. Ich sytuacje mogą więc być bardzo zróżnicowane (mogą przebywać w ośrodkach dla uchodźców, w ośrodkach strzeżonych lub innych miejscach określonych w decyzji o wydaleniu). W związku z tym nie jest możliwe wprowadzenie jednolitej procedury postępowania w celu identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi dla tej grupy cudzoziemców. Zatem nie jest również możliwe dokonanie oceny metod postępowania i wskazania o ich skuteczności lub jej braku.

3.3. Kierowanie

---

1) Co się dzieje, jeżeli wnioskodawca, którego wniosek został odrzucony zostaje zidentyfikowany jako (potencjalna) ofiara i istnieje możliwość wszczęcia procedury przewidzianej na podstawie dyrektywy 2004/81/WE? Czy wnioskodawca, którego wniosek został odrzucony (w stosownych przypadkach z pomocą swojego przedstawiciela prawnego) może zdecydować, czy chce uzyskać dostęp do przepisów dyrektywy 2004/81/WE lub krajowych środków równorzędnych?

Tak.

---

2) W jaki sposób jest zorganizowane kierowanie do procedury przewidzianej

a) (Potencjalnej) ofierze udzielane są informacje na temat jej praw i możliwości, ale musi ona sama wszczać alternatywne procedury (w stosownych przypadkach z pomocą swojego przedstawiciela prawnego)

Tak. Cudzoziemiec zidentyfikowany jako ofiar handlu ludźmi jest informowany o swoich uprawnieniach ale musi samodzielnie złożyć wnioski o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony (w ramach czasu na zastanowienie lub w ramach współpracy z organem ścigania).

b) Właściwe organy odpowiedzialne za wdrażanie procedury przymusowego powrotu kontaktują się z organami odpowiedzialnymi za przyznanie okresu przeznaczanego na zastanowienie się lub wydanie dokumentu pobytowego

Nie.

c) Istnieje krajowy mechanizm referencyjny/współpracy, w ramach którego udziela się pomocy ofierze

Tak. Cudzoziemiec zidentyfikowany jako ofiara handlu ludźmi jest informowany o swoich uprawnieniach, m.in. o tych wynikających z dyrektywy 2004/81/WE tj. legalizacji pobytu. Jest również informowany o działalności Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK) i albo decyduje się na samodzielne działanie (scenariusz pkt a), albo na skorzystanie z pomocy Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK). Centrum kontaktuje się za zgodą cudzoziemca z organem właściwym dokonującym oficjalnej identyfikacji tj. np. Strażą Graniczną pionu opera-

cyjno-śledczego oraz pomaga cudzoziemcom m.in. w zorganizowaniu legalnego pobytu na podstawie procedury przewidzianej ustawą o cudzoziemcach wynikającej z dyrektywy.

d) Czy akta wnioskodawcy/dowody zgromadzone dotychczas w ramach procedury przez organy ścigania można przekazać i wykorzystać w ramach nowej procedury dotyczącej okresu przeznaczonego na zastanowienie się lub dokumentu pobytowego, jak przewidziano w dyrektywie 2004/81/WE?

Nie. Nie ma takiej praktyki.

---

3) Czy w Polsce dokonano oceny systemów kierowania (potencjalnych) ofiar handlu ludźmi od procedur przymusowego powrotu do innych procedur?

Nie. Osoby, które otrzymały decyzję o odmowie nadania statusu uchodźcy i wobec których orzeczono wydalenie podlegają takim samym procedurom, jak cudzoziemcy, którzy otrzymali decyzję o wydaleniu. Ich sytuacje mogą więc być bardzo zróżnicowane (mogą przebywać w ośrodkach dla uchodźców, w ośrodkach strzeżonych lub innych miejscach określonych w decyzji o wydaleniu). W związku z tym nie jest możliwe wprowadzenie jednolitej procedury postępowania w celu identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi dla tej grupy cudzoziemców. Zatem nie jest również możliwe dokonanie oceny metod postępowania i wskazania o ich skuteczności lub jej braku.

3.4. Środki na przyszłość

---

1) Czy przewiduje się wprowadzenie w przyszłości jakichkolwiek nowych środków w odniesieniu do udoskonalania lub ułatwiania wykrywania i identyfikacji ofiar

handlu ludźmi w ramach procedur przymusowego powrotu?

Tak. Planuje się wdrożenie ujednoliconych wskaźników do identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi do wykorzystania przez Straż Graniczną, Policję oraz Urząd do Spraw Cudzoziemców. Będą kontynuowane szkolenia w zakresie identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi skierowane do funkcjonariuszy Straży Granicznej, jak i pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

4

Pozostałe podmioty zaangażowane w proces wykrywania, identyfikacji oraz świadczenia ukierunkowanej pomocy na rzecz ofiar handlu ludźmi

4.1. Wykrywanie i identyfikacja ofiar w ośrodkach recepcyjnych/strzeżonych ośrodkach

1) W jaki sposób (potencjalne) ofiary handlu ludźmi są wykrywane w następujących sytuacjach: kiedy przybywają w ośrodkach recepcyjnych dla osób wnioskujących o ochronę międzynarodową lub kiedy są zatrzymane w strzeżonych ośrodkach dla nielegalnych migrantów oczekujących na powrót²²? Czy w Polsce ma zastosowanie jeden z poniższych scenariuszy lub ich kombinacja:

a) Wszystkie osoby przebywające/zatrzymane w ośrodkach są kontrolowane pod względem przesłanek świadczących, że mogą być ofiarami handlu ludźmi

Nie.

b) Wszystkie osoby o określonym profilu²³ przebywające/zatrzymane w ośrodkach

22. W niektórych państwach (członkowskich) obywatele państw trzecich oczekujący na powrót w ogóle nie są zatrzymywani, podczas gdy w pewnych państwach (członkowskich) osoby powracające są zatrzymywane w zwykłych więzieniach lub w ośrodkach recepcyjnych dla migrantów. Przedmiotowe sprawy wykraczają poza zakres niniejszego badania i obejmie ono jedynie strzeżone ośrodki.

23. Np. nieletnich pozbawionych opieki; dzieci; kobiety; kobiety z określonych regionów geograficznych; kobiety lub dzieci, które na przykład, opisując trasę z ich państwa pochodzenia do państwa członkow-

skich są kontrolowane pod względem przesłanek świadczących, że mogą być ofiarami handlu ludźmi

Nie.

c) Ofiary zgłaszają się same

Tak. Ofiary mogą na każdym etapie zawiadomić organ (np. koordynatora do walki z handlem ludźmi w Straży Granicznej) o popełnieniu na ich szkodę przestępstwa handlu ludźmi.

d) Inny podmiot mający kontakt z ofiarą zwraca uwagę na możliwą wiktyimizację

Tak. Przedstawiciele organizacji pozarządowych i międzynarodowych kontaktujących się z cudzoziemcami np. IOM.

e) Inny scenariusz

W przypadku, gdy cudzoziemiec przebywa w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców lub areszcie w celu wydalenia istnieje możliwość jego rozpoznania jako ofiary handlu ludźmi przez funkcjonariusza Straży Granicznej. Analogicznie w przypadku, gdy cudzoziemiec przebywa w ośrodkach recepcyjnych dla uchodźców – wów-

skiego UE, odnoszą się do znanej trasy wykorzystywanej przez handlarzy ludźmi.

czas może zostać rozpoznany jako ofiara handlu ludźmi przez pracowników tychże ośrodków.

---

2) Czy praktyka opisana powyżej opiera się na ustanowionych wytycznych/protokołach?

Nie, ale trwają prace nad opracowaniem nowego²⁴ „Algorytmu postępowania dla funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi”, w którym zostaną opisane zasady postępowania Straży Granicznej w przypadku ujawnienia ofiary handlu ludźmi w ośrodku strzeżonym dla cudzoziemców.

---

3) Czy istnieją różne protokoły lub praktyki w odniesieniu do dzieci i dorosłych?

Nie.

---

4) Czy istnieją różne protokoły lub praktyki w odniesieniu do mężczyzn i kobiet?

Nie.

---

5) Jakie są kolejne kroki pod względem oceny i identyfikacji? Czy istnieje standardowy zestaw wskaźników stosowanych,

aby ocenić, czy domniemana ofiara powinna zostać zidentyfikowana jako ofiara?

Tak. Planuje się wdrożenie ujednoczonych wskaźników do identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi do wykorzystania przez Straż Graniczną, Policję oraz Urząd o Spraw Cudzoziemców.

Wskaźniki do identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi zostały podzielone na 2 poziomy: 1 poziom (wskaźniki ogólne) jest przeznaczony dla pionu prewencyjnego w Policji i pionu cudzoziemskiego w Straży Granicznej oraz pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Zawierają pytania pomocnicze, które funkcjonariusz/pracownik Urzędu do Spraw Cudzoziemców powinien zadać potencjalnej ofierze w celu rozpoznania zaistnienia handlu ludźmi; 2 poziom (wskaźniki szczegółowe) – są dedykowane do wykorzystania przez funkcjonariuszy operacyjnych Policji i Straży Granicznej, którzy prowadzą czynności operacyjne m.in. celem wykrycia przestępstwa handlu ludźmi i są kompetentni do nadawania formalnego statusu ofiary handlu ludźmi.

---

6) Czy stosuje się inne mechanizmy²⁵, aby ocenić, czy domniemana ofiara powinna zostać zidentyfikowana jako ofiara?

Tak. Wśród innych mechanizmów wskazać należy na rozpytanie cudzoziemca przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Uzyskane w ten sposób informacje są konfrontowane z definicją handlu ludźmi opisaną w polskim prawie karnym²⁶ – jest to identyfikacja wstępna (nieoficjalna) potencjalnej ofiary handlu ludźmi.

---

24. Algorytm postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu Ludźmi powstał już w roku 2007 i stanowi zbiór wskazówek skierowany do stosowania przez funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej w przypadku ujawnienia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi. Uwzględniając zarówno specyfikę tego rodzaju przestępstw, jak i konieczność respektowania krajowych i międzynarodowych standardów, dokument ten w formie zaleceń, koncentruje się przede wszystkim na opisie trybu postępowania organów ścigania wobec pokrzywdzonych handlem ludźmi.

25. Np. rozpytywanie.

26. Patrz przypis nr 21.

4.2. Kierowanie pomocy na rzecz (potencjalnych) ofiar w ośrodkach recepcyjnych/strzeżonych ośrodkach

1) Jakie są następne kroki pod względem kierowania pomocy na rzecz cudzoziemców?

a) (Potencjalnej) ofierze udzielane są informacje na temat jej praw i możliwości, ale musi ona sama wszcząć alternatywne procedury (w stosownych przypadkach z pomocą swojego przedstawiciela prawnego)

Tak. Cudzoziemiec zidentyfikowany jako ofiara handlu ludźmi jest informowany o swoich uprawnieniach ale musi samodzielnie złożyć wniosek o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony (w ramach czasu na zastanowienie lub w ramach współpracy z organem ścigania).

b) Kierownik ośrodka recepcyjnego/strzeżonego ośrodka lub inny punkt kontaktowy we wspomnianych instytucjach kontaktuje się z organami odpowiedzialnymi za przyznanie okresu przeznaczonego na zastanowienie się lub wydanie dokumentu pobytowego. Istnieje scentralizowany krajowy mechanizm ukierunkowanej pomocy/mechanizm koordynacji/punkt kontaktowy, w ramach którego udziela się pomocy ofierze.

Tak. Cudzoziemiec zidentyfikowany jako ofiara handlu ludźmi jest informowany o swoich uprawnieniach, m.in. o tych wynikających z dyrektywy 2004/81/WE tj. legalizacji pobytu. Jest również informowany o działalności Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK) i albo decyduje się na samodzielne działanie (scenariusz pkt a), albo na pomoc Centrum. Centrum

kontaktuje się za zgodą cudzoziemca z organem właściwym dokonującym oficjalnej identyfikacji tj. np. Strażą Graniczną pionu operacyjno-śledczego oraz pomaga cudzoziemcom m.in. w zorganizowaniu legalnego pobytu na podstawie procedury przewidzianej ustawą o cudzoziemcach wynikającej z ww. dyrektywy.

2) Czy w Polsce dokonano oceny systemów wykrywania i kierowania przez podmioty w ośrodkach recepcyjnych lub strzeżonych ośrodkach do procedur przeznaczonych dla ofiar handlu ludźmi²⁷?

Nie. W oparciu o dotychczasową praktykę (niewielka w skali roku liczba zgłoszonych przypadków) wskazuje, iż mechanizm wykrywania ofiar przez Straż Graniczną i kierowania ich do właściwych podmiotów celem udzielenia pomocy funkcjonuje w miarę poprawnie w odniesieniu do cudzoziemców przebywających w ośrodkach strzeżonych.

4.3. Rola innych podmiotów

1) Czy inne podmioty nawiązujące kontakt z wnioskodawcami i wnioskodawcami, których wnioski zostały odrzucone – np. przedstawiciele prawni, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, personel medyczny – oficjalnie wykrywają (potencjalne) ofiary wśród obywateli państw trzecich w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej lub przymusowego powrotu i kierują je do organów właściwych do dokonania identyfikacji i udzielenia pomocy?

Tak. Przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na rzecz

27. Na przykład, jeżeli istnieje krajowy mechanizm ukierunkowanej pomocy lub (inny) mechanizm koordynacji, czy został on oceniony?

uchodźców oraz organizacje międzynarodowe np. IOM, mające bezpośredni kontakt z cudzoziemcem mogą zgłosić podejrzenie, iż cudzoziemiec może być potencjalną ofiarą handlu ludźmi, właściwemu organowi tj. koordynatorowi o walki z handlem ludźmi w pionie operacyjno-sledczym Straży Granicznej i przekazać do Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK) celem udzielenia ofierze stosownej pomocy.

Również pracownicy Centrum bezpośrednio mogą nawiązać kontakt z cudzoziemcem i dokonać wstępnej (nieoficjalnej) identyfikacji. Następnie zgłosić swoje podejrzenie do koordynatora w Straży Granicznej lub Policji.

5

Szkolenia

1) Jakie wytyczne i szkolenia otrzymują właściwe organy (lub opcjonalnie inne podmioty) w odniesieniu do wykrywania i identyfikacji ofiar?

Szkolenia z zakresu handlu ludźmi są organizowane dla funkcjonariuszy Straży Granicznej pionu cudzoziemskiego (z ośrodków strzeżonych i aresztów w celu wydalenia) pionu operacyjno-sledczego (formalnie identyfikującego ofiary handlu ludźmi i prowadzącego postępowania), pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy oraz pracujących w ośrodkach dla uchodźców, pracowników organizacji pozarządowych działających na rzecz uchodźców. Zakres szkoleń dotyczy w szczególności:

- wskaźników dotyczących wykrywania/identyfikacji ofiar,
- technik profilowania,
- podejścia uwzględniającego różnicę płci w zakresie nawiązywania relacji z ofiarą,
- budowania zaufania i nawiązywania relacji z (potencjalną) ofiarą,
- definicji handlu ludźmi,
- metod działania sprawców,

- praw ofiar handlu ludźmi,
- systemu wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi w Polsce,
- handlu dziećmi.

2) Kto uczestniczy w szkoleniach?

Zainteresowane strony to funkcjonariusze Straży Granicznej, pracownicy Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz pracownicy organizacji pozarządowych działających na rzecz uchodźców.

3) Jaki jest rodzaj szkoleń/wytycznych (np. moduł szkoleniowy, warsztat szkoleniowy, egzamin, wytyczne, broszura, inne)?

Szkolenia są zazwyczaj prowadzone w cyklu 1- lub 2-dniowych spotkań. Ich program przewiduje prezentacje tematyczne w formie wykładów oraz zajęć warsztatowych. Uczestnicy otrzymują również materiały informacyjne.

4) Jaki organ organizuje/prowadzi szkolenia?

Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi w Departamencie Polityki Migracyjnej Ministerstwa

Spraw Wewnętrznych we współpracy z Komendą Główną Straży Granicznej oraz organizacjami pozarządowymi.

---

5) Jaka jest częstotliwość szkoleń (np. coroczne, jednorazowe, szkolenie wprowadzające itp.)?

Coroczne.

---

6) Czy szkolenie jest obowiązkowe?

Tak.

---

7) Czy organizowane były wspólne sesje szkoleniowe dla uczestników szkolenia z różnych środowisk – np. personelu zaangażowanego w procedury przyznawania ochrony międzynarodowej, procedury przymusowego powrotu i procedury przeznaczone dla ofiar handlu ludźmi?

Nie.

---

8) Czy organizowano multidyscyplinarne szkolenia – tj. prowadzone przez szereg ekspertów?

Tak. Najczęściej szkolenia prowadzi kilku ekspertów prezentujących kilka instytucji (organy ścigania, administrację, organizacje pozarządowe).

Wnioski

Do najistotniejszych zadań dotyczących zwiększenia możliwości identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub też będących w procedurze wydaleniowej należą:

1. opracowanie i wdrożenie wskaźników ułatwiających rozpoznanie ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce;
2. opracowanie i wdrożenie jednolitego mechanizmu postępowania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi;
3. prowadzenie szkoleń dla instytucji i pracowników uczestniczących w procedurze przyznawania ochrony międzynarodowej i przymusowego powrotu;
4. stałe monitorowanie podejmowanych działań celem podnoszenia efektywności krajowego mechanizmu referencyjnego.

Należy pamiętać, iż Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, zlokalizowany w Departamencie Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, po zidentyfikowaniu problemu skutecznej identyfikacji potencjalnych ofiar handlu

ludźmi rozpoczął w pierwszej połowie 2013 roku działania zmierzające do wdrożenia ww. działań.

Tabela 1. Statystyki dotyczące obywateli państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi, których zidentyfikowano w ramach procedur ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów

	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	Źródło/dalsze informacje
Obywatele państw trzecich zidentyfikowani jako (potencjalne) ofiary, którzy wycofali się z procedur przyznawania ochrony międzynarodowej lub je wstrzymali						
Liczba obywateli państw trzecich, który wycofali się ze (zharmonizowanych europejskich) procedur przyznawania ochrony międzynarodowej lub je wstrzymali (lub w stosownych przypadkach – pozostali w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej) i którym (następnie) przyznano okres przeznaczony na zastanowienie się jako (potencjalnym) ofiarom handlu ludźmi (np. w ramach procedur określonych w dyrektywie 2004/81/WE; dyrektywie 2011/36/WE lub innych przepisach krajowych).	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
W miarę możliwości proszę dokonać podziału na: płeć, wiek, obywatelstwo zidentyfikowanej osoby						
Liczba obywateli państw trzecich, który wycofali się ze (zharmonizowanych europejskich) procedur przyznawania ochrony międzynarodowej lub je wstrzymali i którzy (następnie) ubiegali się o dokument pobytowy (na pobyt czasowy lub stały) jako ofiary handlu ludźmi (np. w ramach procedur określonych w dyrektywie 2004/81/WE lub alternatywnych procedur, jeżeli Państwa państwo (członkowskie) nie wdraża przedmiotowej dyrektywy).	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
W miarę możliwości proszę dokonać podziału na: płeć, wiek, obywatelstwo zidentyfikowanej osoby						
Liczba obywateli państw trzecich, który wycofali się ze (zharmonizowanych europejskich) procedur przyznawania ochrony międzynarodowej lub je wstrzymali i którym (następnie) przyznano dokument pobytowy (na pobyt czasowy lub stały) jako ofiarom handlu ludźmi (np. w ramach procedur określonych w dyrektywie 2004/81/WE lub alternatywnych procedur, jeżeli Państwa państwo (członkowskie) nie wdraża przedmiotowej dyrektywy).	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
W miarę możliwości proszę dokonać podziału na: płeć, wiek, obywatelstwo zidentyfikowanej osoby						

Tabela 1. Statystyki dotyczące obywateli państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi, których zidentyfikowano w ramach procedur ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów (ciąg dalszy)

	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	Źródło/dalsze informacje
Obywatele państw trzecich zidentyfikowani jako (potencjalne) ofiary, których odrzucono z procedur przyznawania ochrony międzynarodowej w następstwie (ostatecznej) negatywnej decyzji						
Liczba obywateli państw trzecich, których odrzucono ze (zharmonizowanych europejskich) procedur ochrony międzynarodowej w następstwie (ostatecznej) negatywnej decyzji dotyczącej ich wniosku i którym (następnie) przyznano (nieujmujące zharmonizowane) statusy ochrony lub dokumenty pobytowe (np. z przyczyn humanitarnych) jako ofiarom handlu ludźmi (np. ze względów humanitarnych).	0	0	0	0	0	Nie dotyczy Wnioski o ochronę międzynarodową są oceniane w odniesieniu do wszystkich kategorii ochronny w ramach Jednego postępowania uchodźczego.
W miarę możliwości proszę dokonać podziału na: płeć, wiek, obywatelstwo zidentyfikowanej osoby						
Liczba obywateli państw trzecich, których odrzucono ze (zharmonizowanych europejskich) procedur przyznawania ochrony międzynarodowej w następstwie negatywnej decyzji i którym – w następstwie procedur urzędowej identyfikacji – przyznano (następnie) okres przeznaczony na zastanowienie się jako (potencjalnym) ofiarom handlu ludźmi (np. w ramach procedur opisanych w dyrektywie 2004/81/WE lub dyrektywie 2011/36/WE, lub innych przepisach krajowych).	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
W miarę możliwości proszę dokonać podziału na: płeć, wiek, obywatelstwo zidentyfikowanej osoby						
Liczba obywateli państw trzecich, których odrzucono ze (zharmonizowanych europejskich) procedur przyznawania ochrony międzynarodowej w następstwie negatywnej decyzji i którym – w następstwie procedur urzędowej identyfikacji – przyznano dokument pobytowy jako ofiarom handlu ludźmi (tj. w ramach procedur określonych w dyrektywie 2004/81/WE lub alternatywnych procedurach, jeżeli Państwa państwo członkowskie nie wdraża przedmiotowej dyrektywy).	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
W miarę możliwości proszę dokonać podziału na: płeć, wiek, obywatelstwo zidentyfikowanej osoby						

Tabela 1. Statystyki dotyczące obywateli państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi, których zidentyfikowano w ramach procedur ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów (ciąg dalszy)

	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	Źródło/dalsze informacje
Statystyki dotyczące skierowań do krajowych mechanizmów ukierunkowanej pomocy						
- Liczba obywateli państw trzecich skierowanych do krajowego mechanizmu referencyjnego przez organy odpowiedzialne za rozpatrywanie i podejmowanie decyzji dotyczących wniosków o ochronę międzynarodową	0	0	0	0	0	Dane zostały wygenerowane z Programu wsparcia i ochrony ofiary/ świadka handlu ludźmi (cudzoziemca) realizowanego w ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK)
- Liczba obywateli państw trzecich skierowanych do krajowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy przez organy odpowiedzialne za realizację przymusowych powrotów	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
- Liczba obywateli państw trzecich skierowanych do krajowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy przez organy odpowiedzialne za zarządzanie ośrodkami recepcyjnymi	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
- Liczba obywateli państw trzecich skierowanych do krajowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy przez organy odpowiedzialne za zarządzanie strzeżonymi ośrodkami	4 (Mongolia, kobiety w wieku 22 – 37 lat)	1 (Nigeria, kobieta w wieku 22 lat)	6 (5 Nepal, 1 Białoruś, kobiety w wieku 27 – 36 lat)	1 (Kamerun, kobieta w wieku 27 lat)	0	Dane zostały wygenerowane z Programu wsparcia i ochrony ofiary/ świadka handlu ludźmi (cudzoziemca) realizowanego w ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK)

Tabela 1. Statystyki dotyczące obywateli państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi, których zidentyfikowano w ramach procedur ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów (ciąg dalszy)

	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	Źródło/dalsze informacje
- Liczba obywateli państw trzecich skierowanych do krajowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy przez przedstawicieli prawnych	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
- Liczba obywateli państw trzecich skierowanych do krajowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
- Liczba obywateli państw trzecich skierowanych do krajowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy przez inne podmioty	0	0	0	0	0	Statystyki w tym zakresie nie są generowane
W miarę możliwości proszę dokonać podziału na: płeć, wiek, obywatelstwo zidentyfikowanej osoby						
Statystyki ogólne						
Fakt popełnienia przestępstwa handlu ludźmi na szkodę cudzoziemca nie jest bezpośrednio przesłanką do udzielenia ochrony międzynarodowej. Stąd brak danych statystycznych tego rodzaju						
Liczba obywateli państw trzecich, którym przyznano (nieunijne zharmonizowane) statusy ochrony lub dokumenty pobytowe jak ofiarom handlu ludźmi (np. ze względów humanitarnych)	2	1	0	0	0	Dane zostały wygenerowane z Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi (cudzoziemca) realizowanego w ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Kon-sultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCİK)
Liczba obywateli państw trzecich, którym przyznano dokumenty pobytowe jako ofiarom handlu ludźmi (np. w ramach procedur określonych w dyrektywie 2004/81/WE lub dyrektywie 2011/36/WE)	0	1	3	3	10	

Tabela 1. Statystyki dotyczące obywateli państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi, których zidentyfikowano w ramach procedur ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów (ciąg dalszy)

	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	Źródło/dalsze informacje
Liczba obywateli państw trzecich skierowanych do procedur przeznaczonych dla ofiar handlu ludźmi w ramach krajowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy	8	92	131	29	56	Dane wygenerowane z rocznych sprawozdań ramach Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCJK) za lata 2009 – 2012, oraz w roku 2008 z realizacji Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi (cudzoziemca)

Zjawisko handlu ludźmi jest określane mianem „niewolnictwa naszych czasów”. Kluczową kwestią w ramach przeciwdziałania temu procederowi jest niewątpliwie właściwa identyfikacja potencjalnych ofiar handlu ludźmi.

Identyfikacja potencjalnych ofiar handlu ludźmi w ramach procedury udzielania statusu uchodźcy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz realizacji decyzji zobowiązującej cudzoziemca do opuszczenia terytorium kraju nie była do tej pory w Polsce przedmiotem wielu dyskusji na forum krajowym. Tym niemniej, zdaniem krajowych ekspertów, jedną z luk krajowego systemu przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce jest właśnie niedostateczna identyfikacja ofiar handlu ludźmi w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej i przymusowych powrotów.

W naszym najnowszym opracowaniu dokonano przeglądu istotnych wyzwań, przed jakimi stoją polskie organy krajowe właściwe w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi, zwłaszcza w kontekście identyfikowalnych nowych zagrożeń i problemów dla funkcjonującego od połowy lat 90. minionego stulecia systemu przeciwdziałania handlowi ludźmi, a także sposoby wdrażania działań wymagających poprawy.

ISBN: 978-83-64955-00-6

Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych - Departament Polityki Migracyjnej
ul. Stefana Batorego 5, 02-591 Warszawa, Polska
esm@msw.gov.pl
www.emn.gov.pl